

Nr 206.

Av herr **Linders m. fl.**, om vissa ändringar i villkoren för eldbegängelse.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 2 juni 1927, nr 254, angående åstadkommande av lättnad i villkoren för eldbegängelse anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t täcktes taga under övervägande, huruvida icke sådan lättnad i villkoren för eldbegängelse måtte kunna åvägabringas, att den avlidnes närmaste anhöriga eller de som eljest stått den avlidne nära ägde begära eldbegängelse, därest de kunde intyga, att den avlidne icke, såvitt de hade sig bekant, uttalat bestämd önskan om begravning utan eldbegängelse. I nämnda skrivelse framhölls, att såväl gällande lag om jordfästning som även kungl. kungörelsen angående villkor för eldbegängelse den 14 september 1917 med däri enligt kungörelsen den 5 november 1926 (nr 463) gjorda ändringar byggde på den principen, att den avlidnes önskan borde vara avgörande, såväl när det gällde formen för jordfästning, d. v. s. med eller utan sådan i svenska kyrkans ordning, som ock i fråga om sättet för begravning, d. v. s. med eller utan eldbegängelse. I sammanhang härmed gjorde riksdagen följande uttalande:

»I fråga om villkoren för eldbegängelse stadgas i sistnämnda kungörelse, att den avlidne skall i livstiden hava förordnat om eldbegängelse eller därom uttalat bestämd önskan, varvid medlemskap i eldbegängelseförening anses innebära dylikt förordnande. *Ett följdriktigt fullföljande av denna princip borde enligt riksdagens mening hava krävt även ett stadgande i eldbegängelseförordningen därom, att de efterlevande skulle vara ovillkorligen skyldiga ställa sig ett sådant förordnande till efterrättelse, men motionärerna hava ej framställt något yrkande på denna punkt*» (kursiverat här).

Kungl. Maj:t utfärdade den 8 juni 1928 (nr 206) ovannämnda av riksdagen föreslagna ändring i 1917 års E. B.-författning. Det av riksdagen uti här nyss kursiverade punkt framhållna behovet av en komplettering av författningen i viss detalj har däremot ännu icke föranlett någon ändring däri. Enligt en utbredd mening bör en sådan komplettering av författningen komma till stånd, avseende *skyldighet för efterlevande att ställa sig av den avlidne lämnad föreskrift i fråga om eldbegängelse till efterrättelse, därest icke avgörande hinder resa sig däremot*. I den norska Lov av 3 mai

1913 om likbränding § 3 stadgas i förevarande avseende följande: »Er den, som drar omsorg för avdödes likfärd, uvillig til at la bestemmelse om likbrænding gjennemføre, skal han melde det til skifteretten eller lensmanden, som lar likbrændingen utføre, såfremt avdøde har efterlatt de nødvendige midler til at dække omkostningene ved den, eller disse blir tillveiebragt paa anden maate».

Den motivering riksdagen enligt vad här ovan återgivits lämnade för sitt förslag om beredande av viss lättnad i villkoren för eldbegängelse, nämligen vikten att handla i enlighet med den avlidnes önskan, vilken endast mera sällan brukar komma till uttryck i direkta föreskrifter om förfarandet vid begängelsen, gäller med samma styrka för en detalj av gravskicket vid anlitaudet av eldbegängelse, som icke kan anses vara slutgiltigt och fullt ändamålsenligt löst i 1917 års eldbegängelseförfattning med däri åren 1926 och 1928 gjorda ändringar. Detta gäller bestämmelsen om askans förvarande enligt 9 § av 1917 års kungl. kungörelse angående villkor för eldbegängelse. Denna bestämmelse lyder enligt 1926 års ändring för närvarande sålunda: »Så snart ske kan efter eldbegängelsen skall askan nedsättas å kyrkogård eller annan begravningsplats antingen i grav eller ock i tillsluten urna, insatt i överbyggt och stängt förvaringsrum». Motsvarande bestämmelse i den ursprungliga E. B.-författningen av den 14 december 1888 löd sålunda (3 § 3:o): »Det åligger föreningen att tillse, att askan jämte vad eljest av liket återstår efter förbränningen ofördröjligen nedsättes i grav å kyrkogård eller annat till begravningsplats invigt ställe.» Genom kungl. brev den 4 juni 1897 infördes ytterligare följande bestämmelse: »Kvarlevorna få även i tillsluten urna förvaras ovan jord, dock under villkor att urnan erhåller sin plats i överbyggt och instängt rum». I 1917 års E. B.-författning 9 § löd bestämmelsen om askans förvarande sålunda: »Anstaltens styrelse åligger tillse, att, så snart eldbegängelsen skett, askan nedsättes å till begravningsplats invigt ställe antingen i grav eller ock i tillsluten urna, förvarad i överbyggt och instängt rum». Såsom synes hava de ursprungliga bestämmelserna, tillkomna på en tid då man haft endast ringa erfarenhet i praktiken av det nu alltmera allmänna moderna gravskicket, i huvudsak bibehållits oförändrade.

Den år 1926 genomförda ändringen av denna bestämmelse (Svensk författningssamling 1926 nr 463) skedde i huvudsak i anslutning till den samma dag (⁵/₁₁ 1926) av Kungl. Maj:t utfärdade lagen (nr 462) om ändrad lydelse av 2, 3, 8 och 9 §§ i 1894 års jordfästningslag. Därigenom erhöill 9 § jordfästningslagen följande lydelse:

»9 § 1 mom. Den avlidne må, såvida ej annat föranledes av stadgandet i 2 mom. av denna paragraf, icke begravas annorstädes än å kyrkogård eller annan plats, som blivit för sådant ändamål behörigen invigd. Vid begravingen må intet förekomma, som strider mot förrättningens helgd och allvarliga innebörd.

2 mom. På Konungens prövning ankommer, huruvida och under vilka villkor enskild begravningsplats må anläggas.

3 mom. Kyrkogårdar och andra begravningsplatser skola städse hållas i ordnat och värdigt skick.»

Genom bestämmelsen i 9 § i eldbegängelseförfattningen att askan skall nedsättas å kyrkogård eller »*annan begravningsplats*» och denna bestämmelses jämförande med 9 § jordfästningslagen, där begreppet »begravningsplats» regleras, finner man, att *aska kan nedsättas*:

1:o å kyrkogård eller annan plats, som blivit för sådant ändamål behörigen invigd;

2:o å s. k. enskild begravningsplats, som blivit med Kungl. Maj:ts medgivande anlagd.

Till under mom. 2:o avsedda »*enskilda begravningsplatser*» räknas

a) dylik plats, som utanför någon under 1:o avsedd plats anlägges av enskild person eller sammanslutning;

b) till eldbegängelseanstalt (krematorium) hörande anordning för gravsättning eller annat förvarande av aska, under förutsättning att Kungl. Maj:t enligt 1 § i eldbegängelseförfattningen lämnat tillstånd till anstaltens begagnande. Dylika anstalter kunna inrättas av enskild förening samt borgerliga eller kyrkliga kommuner. De flesta ritningar till dylika anstalter, som till Kungl. Maj:t för fastställelse ingivas, pläga numera innefatta jämväl anordningar för gravsättning (urnlund eller urngård) respektive annan förvaring av aska (s. k. kolumbarium respektive gemensamhetsgrav). Därtill kommer emellertid, att alla krematorier hittills i vårt land blivit invigda av någon svenska kyrkans prästman, i regel någon biskop, varigenom i dem ingående anordningar för askas mottagande redan enligt 1:o här ovan fått karaktären av »begravningsplats» i jordfästningslagens och eldbegängelseförfattningens mening.

Nu uppstår frågan, huruvida de för askas förvaring sålunda gällande bestämmelser äro fullt tidsenliga och tillfyllest. Det är nämligen en grundväsentlig skillnad mellan ett begravet lik och aska efter lik, som i vederbörlig ordning undergått eldbegängelse. I 25 § hälsovårdsstadgan, som innehåller de ur sanitär synpunkt nödiga bestämmelserna om begravningsplatser, stadgas under 8 mom. uttryckligen, att bestämmelserna i paragrafen icke äga tillämpning å dylik aska. Frågan är alltså huruvida eldbegängelseförfattningens bestämmelser om disposition över aska efter eldbegängelse nödvändigt måste strängt följa jordfästningslagens *för begravning av lik* avsedda stadganden eller om man, när det gäller den rena, ja fullkomligt sterila och mycket litet skrymmande askan, bör taga större hänsyn till den avlidnes eller de efterlevandes önskan mera frihet än vid begravning av den döda kroppen.

Den första nordiska eldbegängelsekonferensen i Hälsingborg den 8 juli 1922 behandlade frågan om skapandet av en modern eldbegängelselagstift-

ning med anledning av utav Stockholms stad i det avseendet taget initiativ. Konferensen hemställde då till de olika nordiska föreningarna att till regeringarna i de fyra nordiska länderna överlämna konferensens tryckta protokoll inkl. inledningsanförandet i ämnet under hemställan om »snara åtgärders vidtagande för ernående i de nordiska länderna efter ensartade normer av moderna eldbegängelselagar av beskaffenhet att främja denna för det allmänna betydelsefulla reformrörelse, i vilka lagar de önskemål som i inledningsanförandet framförts nådde sitt förverkligande».

Den *norska* lagen om villkoren för eldbegängelse giver vederbörande myndighet tillåtelse att medgiva annat dispositionssätt beträffande askan än i Sverige enligt förestående redogörelse är föreskrivet. Det heter sålunda i § 6 andra stycket av lagen: »Naar likbrænding har fundet sted, skal asken omhyggelig samles i en urne, som begraves paa kirkegaard eller sættes i et rum, som er indrettet til opbevaring av askeurner (kapel, urnehal), og som Kongen har godkjendt. Kongen eller den, han bemyndiger, kan dog gi tilladelse til, at asken blir opbevart paa anden maate.»

Senast har emellertid i Norden den *danska* Lov om Ligbraending den 14 mars 1931 (Lovtidenden A-Nr 8, N:r 60) infört en modern bestämmelse i nu förevarande ämne. Den innefattas i 4 § i lagen och lyder sålunda: »Naar Ligbrænding har fundet Sted, skal Asken enten begraves paa en Kirkegaard eller andet af Justitsministeren godkendt Sted eller hensættes i særlig dertil indrettede, af Justitsministeren godkendte Rum. Justitsministeren eller ifølge dennes Bemyndigelse vedkommende Politimester (i København Politidirektøren) kan dog tillade, at der *forholdes med Asken paa anden sømmelig Maade* end i 1:ste Stykke foreskrevet, for saa vidt der foreligger et bestemt udtalt Ønske herom fra den afdøde.» (Kursiveringen här.)

Senaste i *England* utgivna officiella arbete om eldbegängelse, »Cremation in Great Britain», utgivet av P. Herbert Jones och Georg A. Noble (The Cremation Society, London, 1931), innehåller å sid. 97 de gällande engelska lagbestämmelserna om eldbegängelse. Det heter i punkt 16 av dessa »Regulations», utfärdade av »the Secretary of state for the Home Department» i svensk översättning: »Efter eldbegängelsen å stoftet efter en avliden person skall askan anförtras åt den person, som begärde eldbegängelsen, om han så önskar. Varom icke skall den kvarhållas av E. B.-myndigheten och, därest varje speciellt arrangemang saknas beträffande dess gravsättning eller bevarande, antingen på ett passande sätt begravas på någon begravningsplats eller i mark, tillhörande krematoriet och avsedd för gravsättning av aska, eller ock utströs däröver. Därest aska tillsvidare anförtras åt E. B.-myndigheten och icke inom rimlig tid avhämtas, skall meddelande lämnas den person som begärt eldbegängelsen, att om han icke inom fjorton dagar avhämtat askan, densamma kommer att begravas eller utströs.» I förordet till nämnda verk omtalas under rubriken »The Ideal Crematorium», att allmänheten i England mer och mer övergått till seden att utströ askan, sedan

den blivit i värdiga former bragt till ett fint stoft, över en till E. B.-anläggningen hörande s. k. minnesträdgård (»Garden of Remembrance»).

Det lär icke kunna bestridas, att bestämmelserna om askas förvaring i den nuvarande svenska E. B.-författningen äro onödigt stränga. Det är allmänt bekant, att i modern tid i Norden flera fall förekommit, då personer önskat sin aska gravsatt ute i naturen eller rent av spridd för vinden över sjö eller hav. Liksom den svenska eldbegängelseförfattningen utövat sitt inflytande vid avfattningen av motsvarande bestämmelser i våra grannländer, synas också de förbättringar, som i författningshänseende ernåtts i grannländerna i fråga om villkoren för eldbegängelse och vad därmed står i samband, böra tillgodogöras i vårt land.

På grund av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes taga under överbägande sådan ändring i de nu gällande villkoren för eldbegängelse, att *dels* skyldighet genomföres för efterlevande att ställa sig av den avlidne lämnad föreskrift i fråga om eldbegängelse till efterrättelse, därest icke avgörande hinder resa sig däremot, *dels ock* att större möjlighet än efter nu gällande bestämmelser beredes för uppfyllande av önsknings beträffande dispositionen över aska efter eldbegängelse, uttalade av den avlidne i livstiden eller, i brist därå, av dennes närmaste anhöriga eller av dem, som eljest stodo den avlidne nära.

Stockholm den 21 januari 1932.

Sven Linders.

Olof Olsson.

Edv. Berling.

K. Schlyter.
